

מה הם החסמים בפיתוח החברה הערבית כמנוע צמיחה למשק הישראלי?

מציגים:

זאב קריל- אגף הכלכלן הראשי משרד האוצר

מריאן תחאוכו- מכון אהרן הבינתחומי הרצליה

ההכנסה של הערבים מהווה מחצית מההכנסה של היהודים הלא חרדים

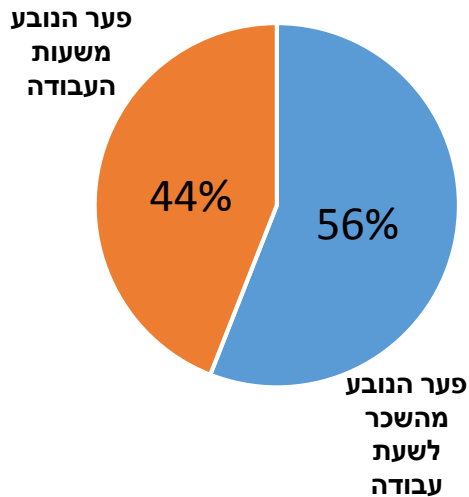
פירוק הפערים בהכנסה הכלכלית של משקי הבית
כשראש משק הבית בגילאים 30-54

ערבים בחיפה והצפון (63% ממשקי הבית הערבים)	יהודים לא חרדים בחיפה והצפון (22% ממשקי הבית היהודים הלא חרדים)	ערבים	יהודים לא חרדים	
11,151	19,234	10,752	21,819	+ הכנסה משכר
135	855	160	1,030	+ הכנסה מהון, פנסיה וקרה"ש
11,286	20,089	10,912	22,849	= הכנסת שוק
49%	88%	48%	100%	יחס מיהודים לא חרדים

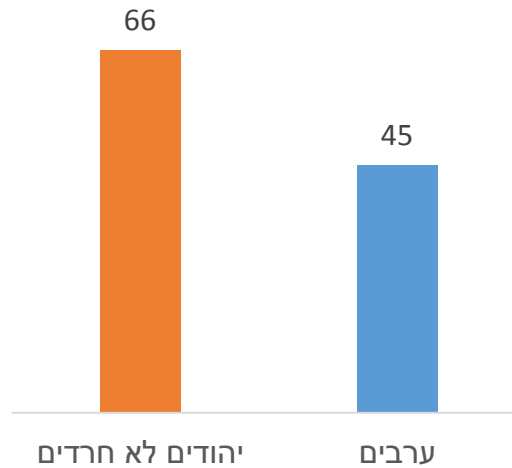
מקור: עיבודים לסקר הוצאות 2016.

ממה נובע הפער בהכנסה הכלכלית?

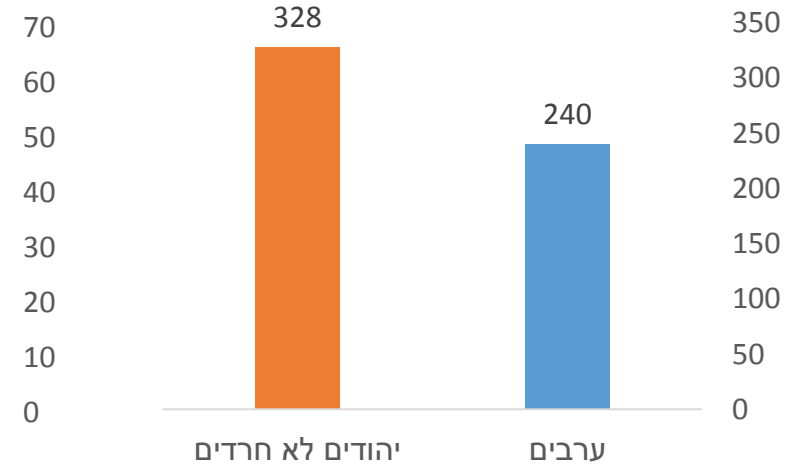
פירוק הפער בהכנסה משכר ומשכורות (סה"כ 11,067 ₪ לחודש)

שכר לשעת עבודה

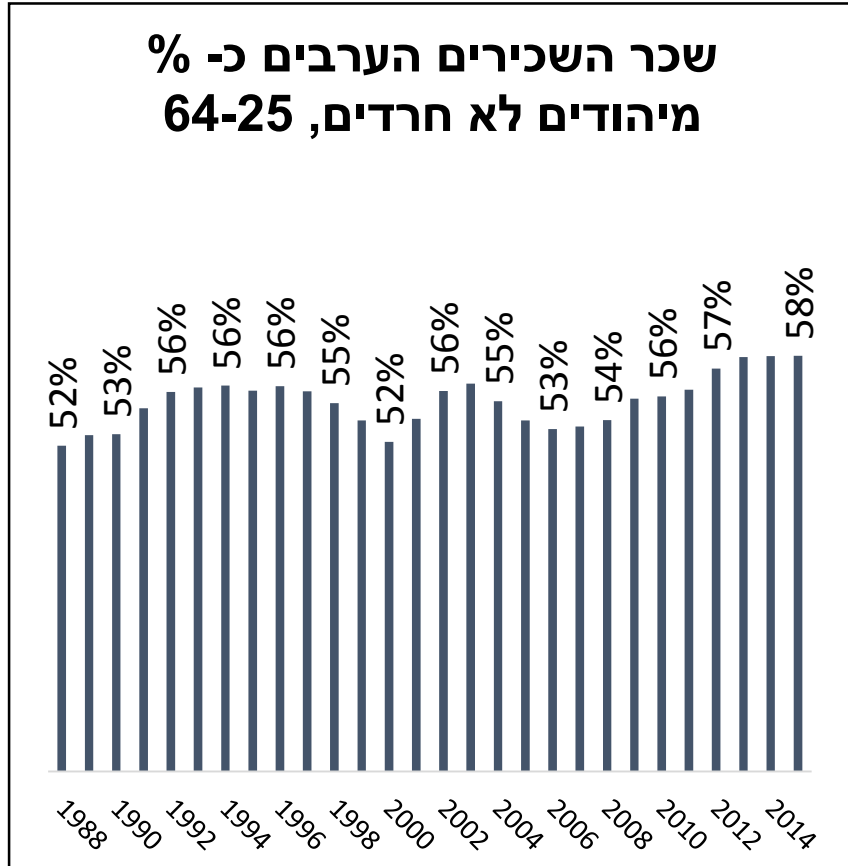
שעות עבודה למשק בית, כשראש משק הבית בגיל 30-54

מקור: עיבודים לסקר הוצאות 2016.

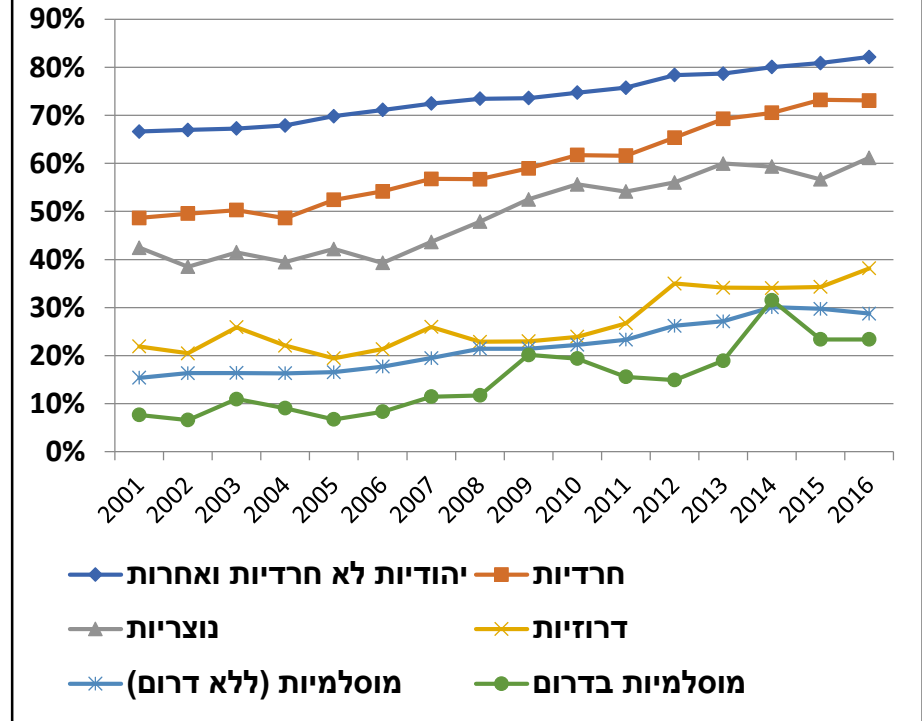
פערים גדולים שמצטמצמים בתעסוקת נשים

פערים גדולים ויציבים בשכר בקרב גברים

מקור: עיבודים לנתוני הביטוח הלאומי

שיעור התעסוקה של נשים בגילאים 25-64, לפי קבוצות אוכלוסייה, 2001-2016

מקור: עיבודים לסקרי כח אדם של הלמ"ס

שתי קבוצות של חסמים

חסמים במימוש פוטנציאל ההון

האנושי

- נגישות למרכזי תעסוקה
- ידיעת השפה העברית והאנגלית
- אפליה בשוק העבודה
- חולשת הרשויות המקומיות
- סביבה עסקית בעייתית
- פחות ניסיון בשוק העבודה

חסמים ברכישת הון אנושי טרם

הכניסה לשוק העבודה

- הכנסת הורים נמוכה
- פערים בתקצוב ובתשומות הלב של קובעי המדיניות
- איכות נמוכה של מערכת החינוך
- קשיי השתלבות במערכת ההשכלה הגבוהה
- מחסור באינפורמציה ובדמויות חיקוי

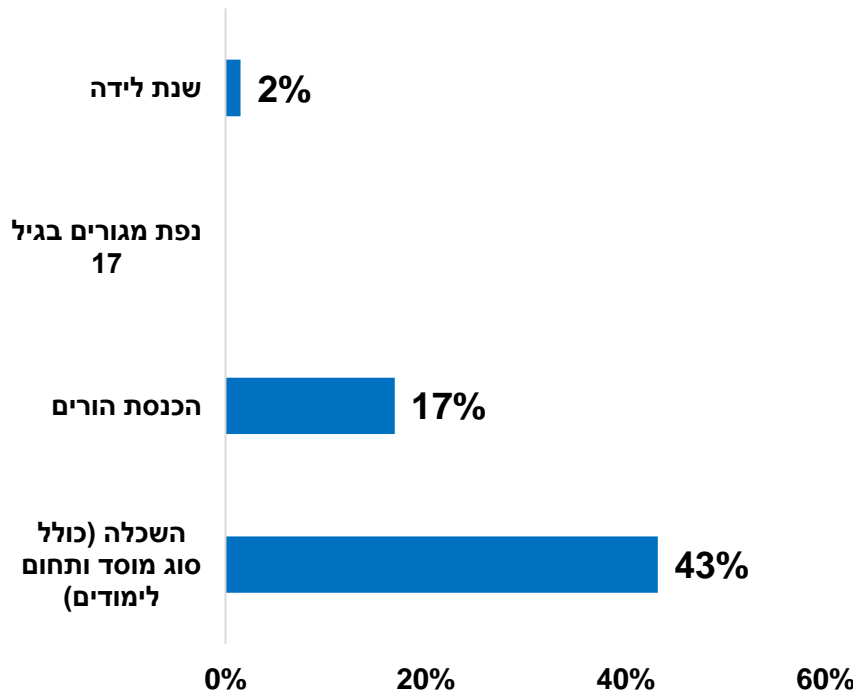
חסמים למימוש הפוטנציאל פוגעים
בתמריצים לרכוש השכלה

שוני ברמות ההשכלה הוא גורם עיקרי לפערי השכר

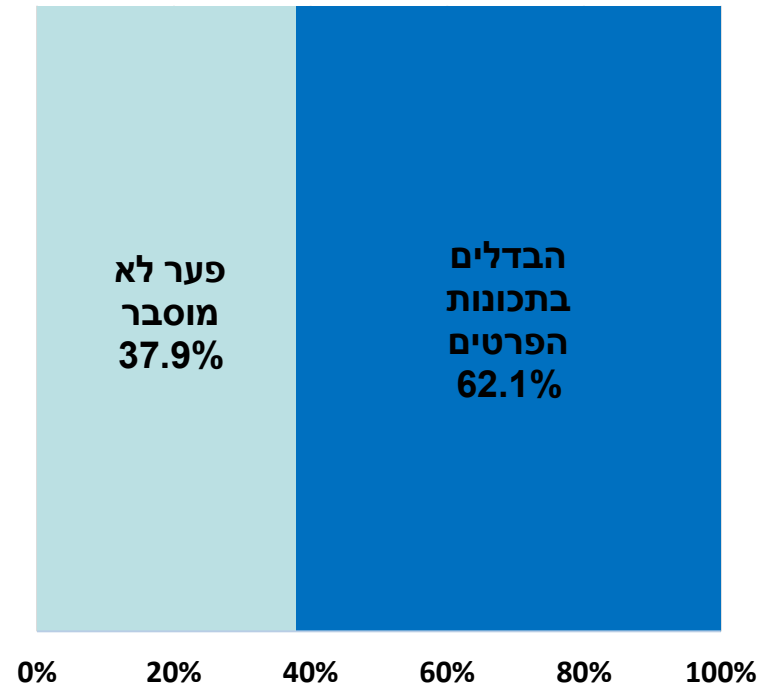

ממוצעי הכנסה של גברים בגילאים 30-40 ב-2015:
 יהודים – 13,870 ₪ , ערבים – 8,680 ₪ , סך הפער: 5,190 ₪

תרומת הפערים בתוכנות לפער השכר

פירוק פער השכר*, מודל הכולל רקע הורים, מיקום מגורים בילדות ורמות השכלה

ראינו שרוב הפער בהכנסה נובע מהפערים בהון האנושי טרם הכניסה לשוק העבודה.

נדון בנושאים הבאים:

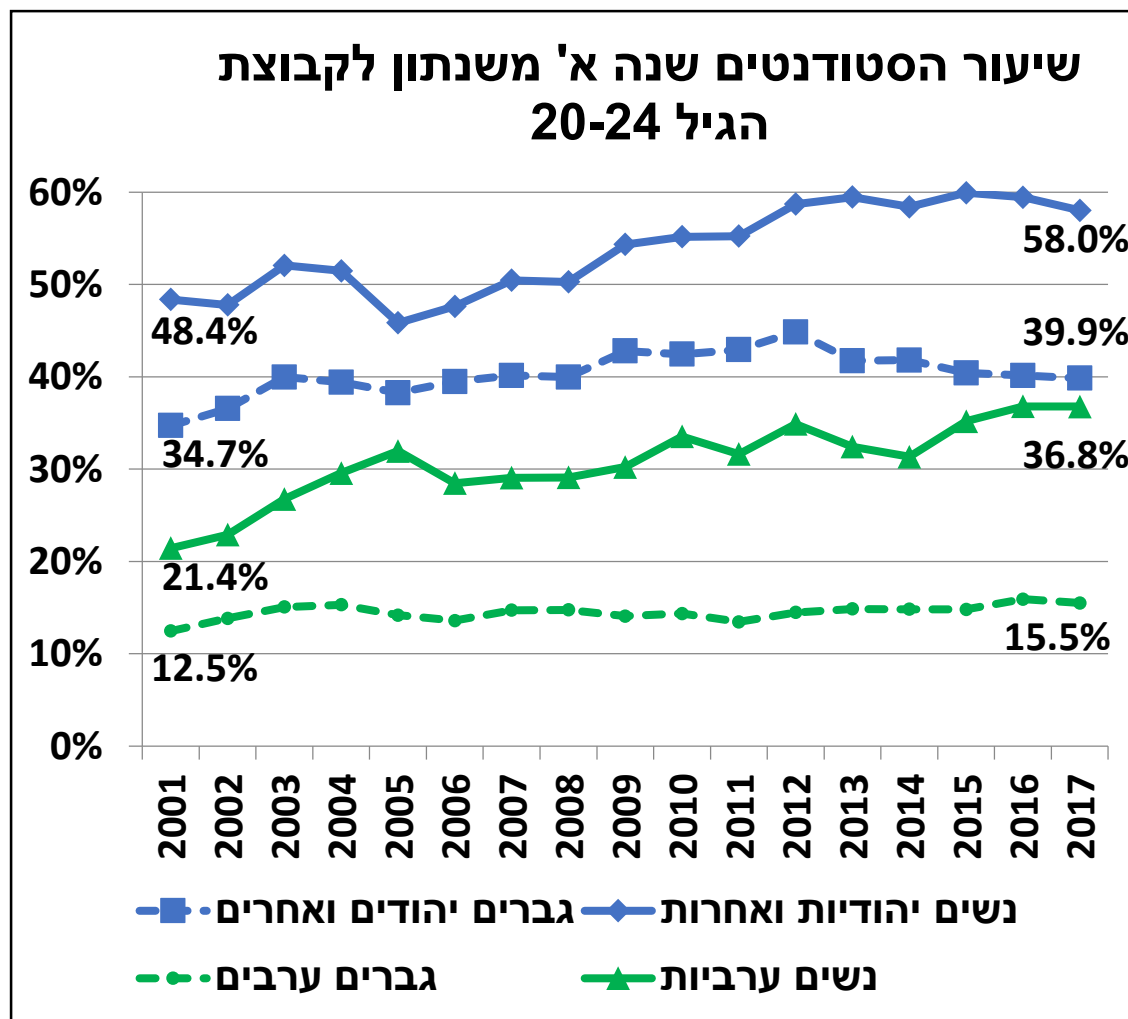
- נגישות להשכלה הגבוהה
- פערים במערכת החינוך
- השפה העברית כחסם לתעסוקת הנשים
- פשיעה כחסם לפיתוח כלכלי

תמונת מצב באקדמיה בארץ

גברים ערבים: שיעורי השכלה נמוכים מאוד.

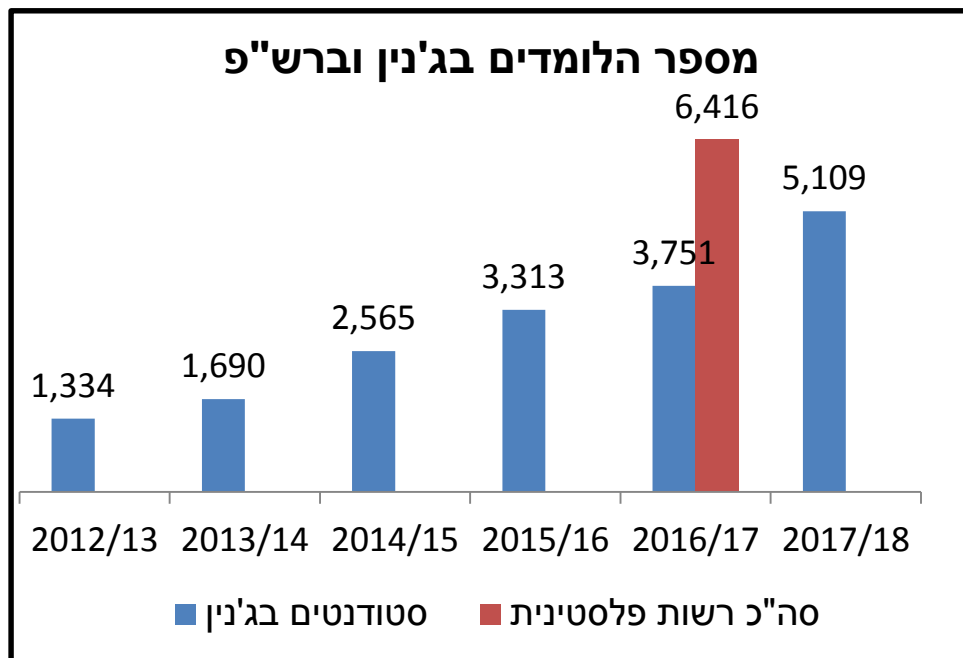
בקרב הנשים רואים עליה אך עדיין ישנם פערים גדולים מול הנשים היהודיות.

מה הם החסמים ברכישת השכלה בארץ?

יותר ויותר ערבים לומדים בחו"ל

ומאז 2012 מספר הסטודנטים
הלומדים בג'נין עלה באופן משמעותי:

מקור: מקור: הלמ"ס הפלסטיני ומשרד החינוך הפלסטיני

בשנת 2012:

שיעור הסטודנטים הערבים
שלמדו בחו"ל עמד על

24% - 30%

(בעיקר ברש"פ ובירדן)

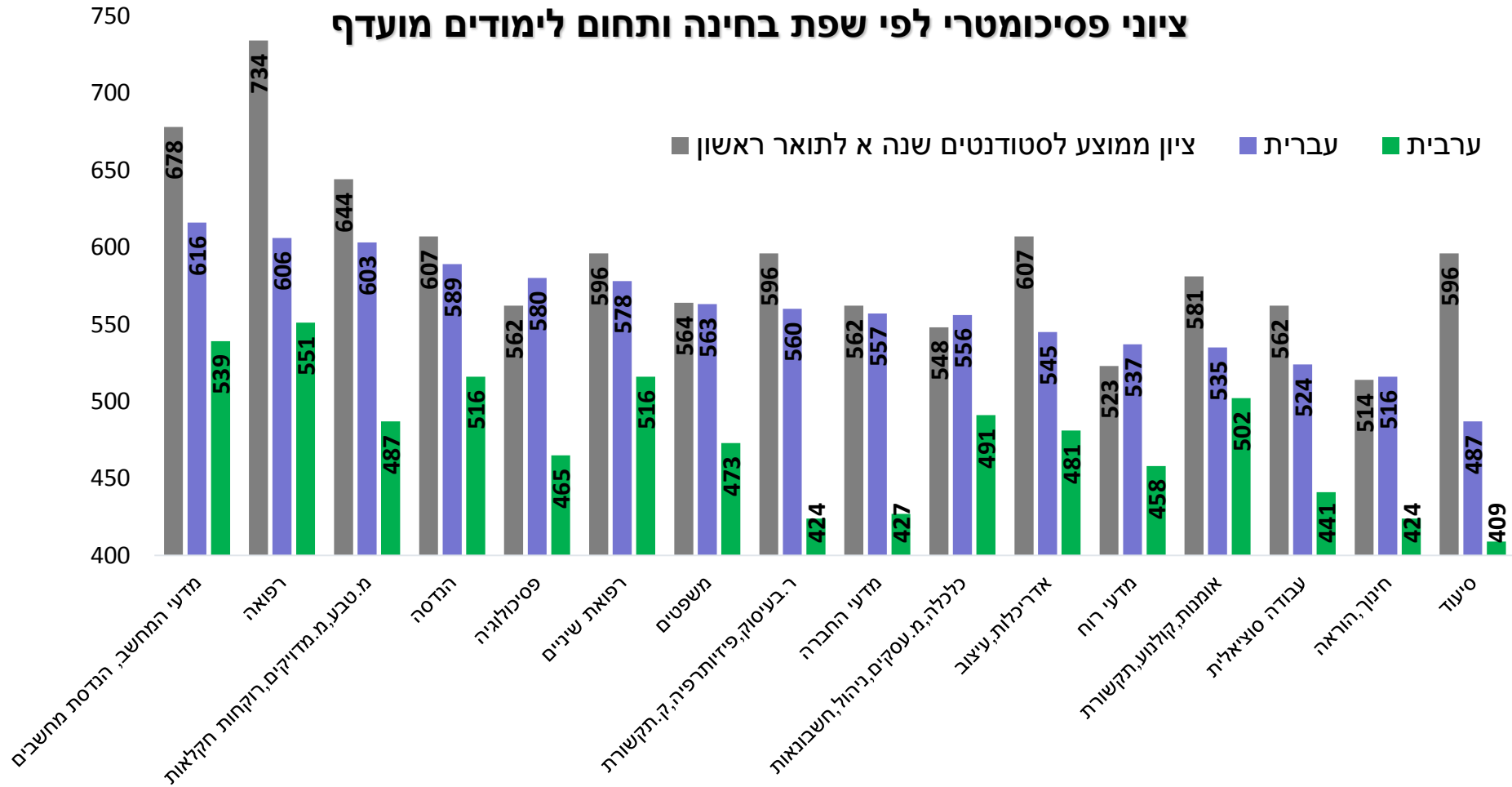
לעומת כ-4% מהסטודנטים הלא
ערבים.

תחומי הלימוד העיקריים: רפואה,
רוקחות ומקצועות פרא רפואיים

מקור: עראר וחאג' יחיא ועיבודי המחברים.

למה לומדים בחו"ל? לא מתקבלים בארץ?

ציוני פסיכומטרי לפי שפת בחינה ותחום לימודים מועדף

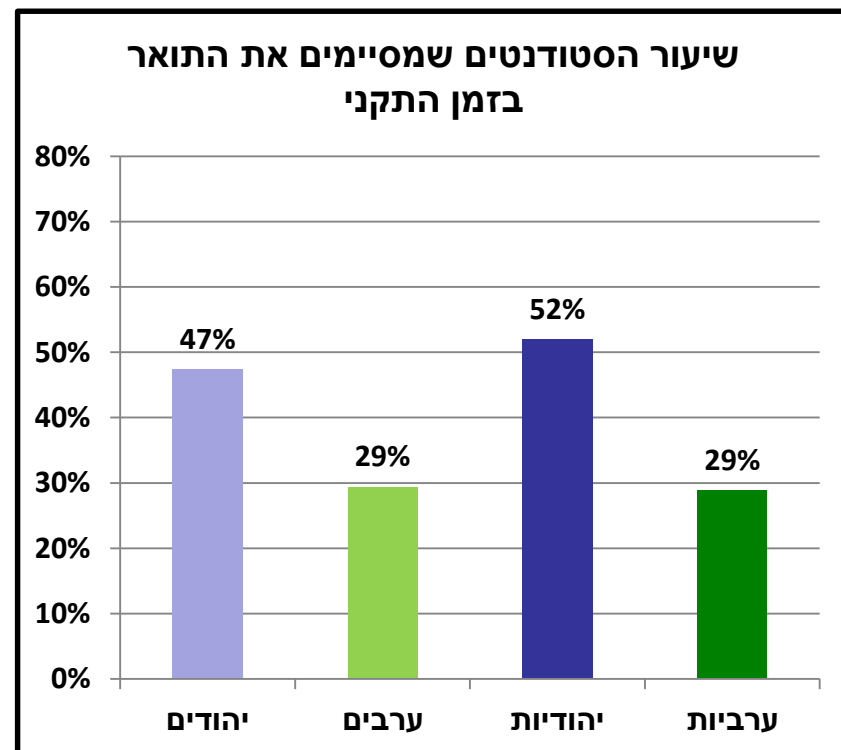
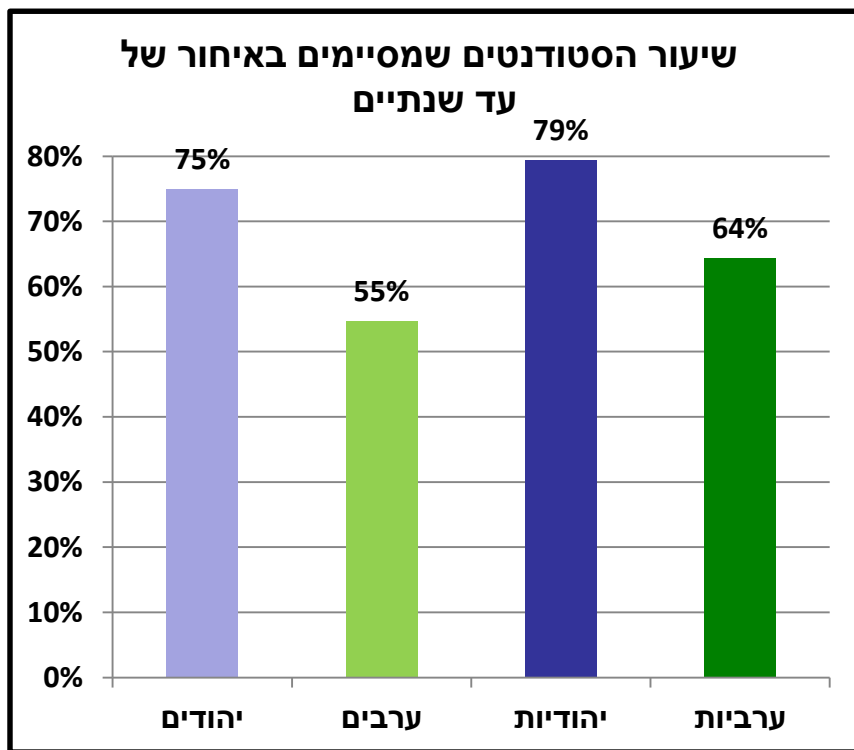

מקור: דוח סטטיסטי לשנת 2017 של המרכז הארצי לבחינות ולהערכה והלמ"ס.

וגם מתקשים באקדמיה בארץ?

גם שיעור הסטודנטים הערבים שמסיימים באיחור של שנתיים נמוך!

70% מהערבים באוניברסיטאות לא מסיימים בזמן התקני!

* מכלל המתחילים ללמוד בין השנים 1999-2001.

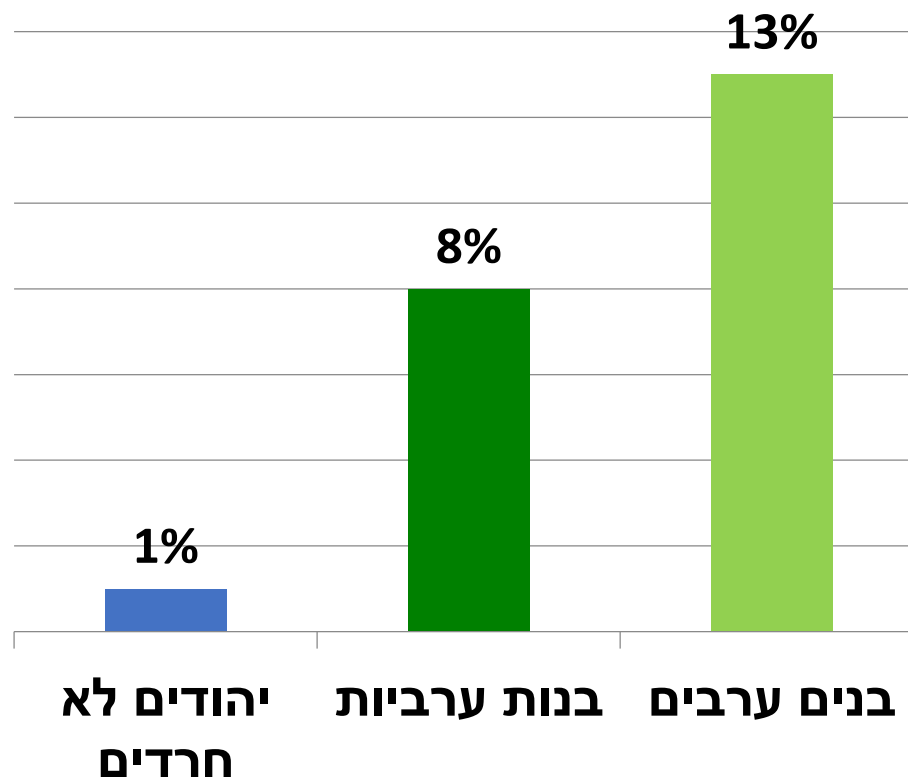
מקור: מחולל הלוחות, למ"ס

שאלות המחקר בנושא ההשכלה הגבוהה:

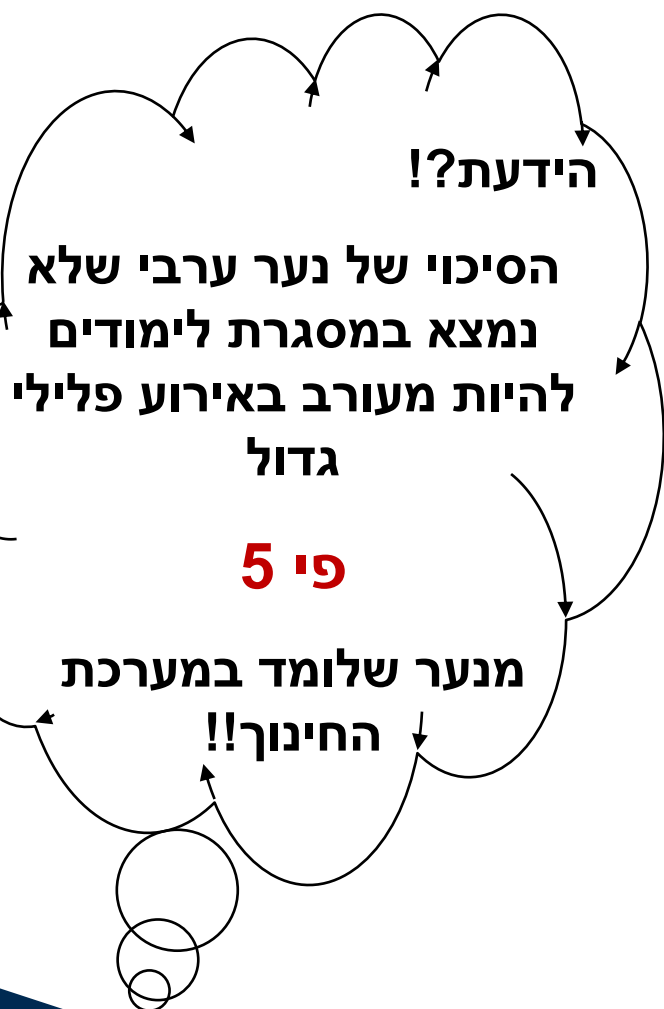
- מה הם החסמים לרכישת השכלה גבוהה?
- למה שיעור הגברים הערבים האקדמאים כה נמוך?
- האם הלימודים בחו"ל מאפיינים חסם לנגישות להשכלה הגבוהה?

שיעורי נשירה גבוהים במערכת החינוך הערבית

שיעור בני 17 שלא רשומים במסגרת לימודים כלשהי, תשע"ג

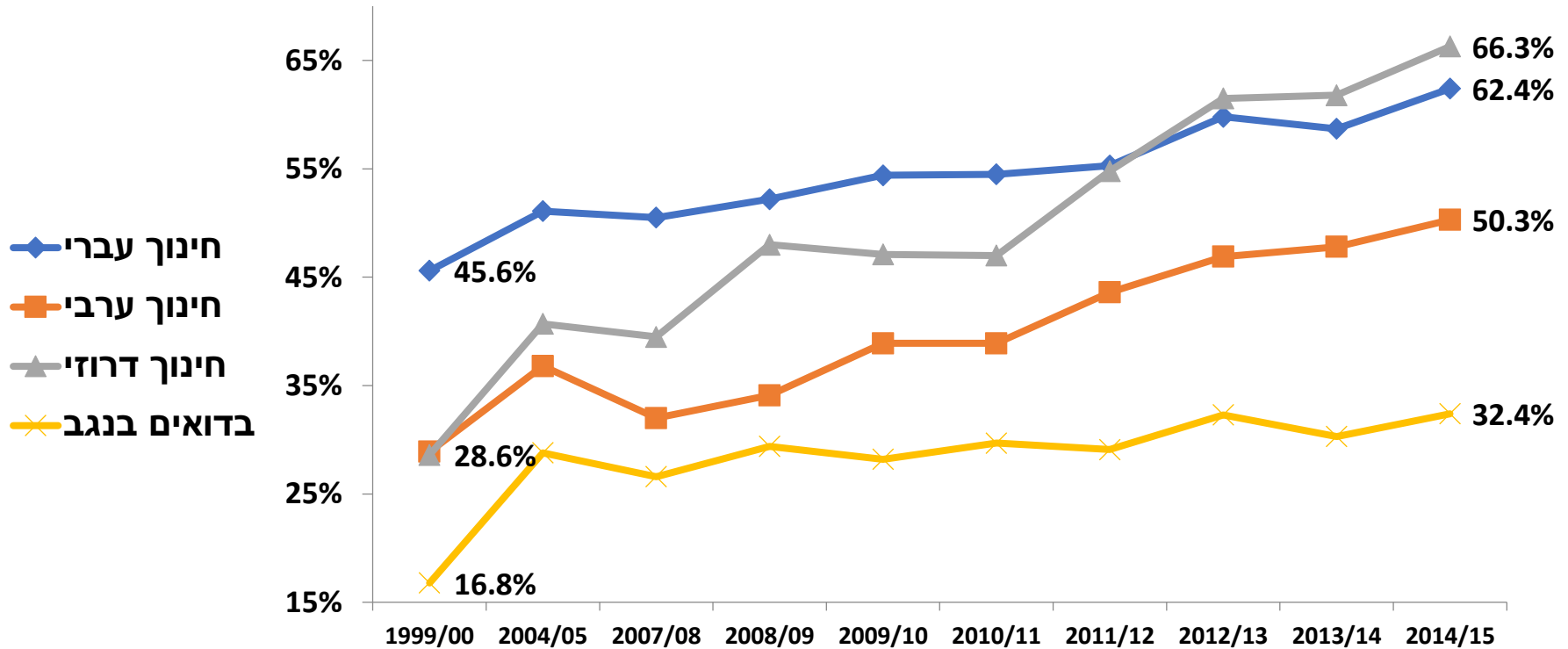

מקור: שנתון סטטיסטי לישראל 2017, לוח 8.3

גם בזכאות לבגרות רואים פערים גדולים

שיעורי הזכאות לבגרות מתוך קבוצת הגיל

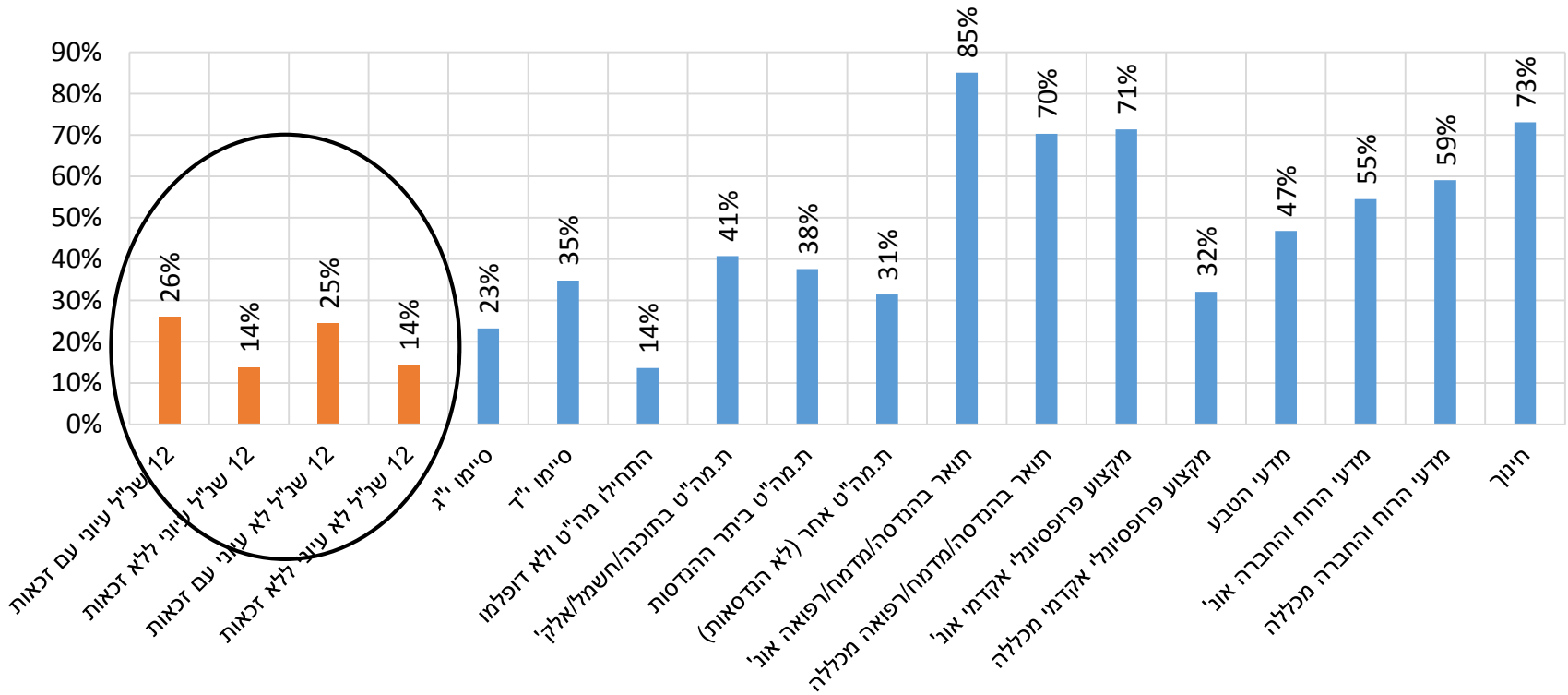

הדרוזים מציגים את העלייה הגבוהה ביותר בשיעורי הזכאות לבגרות.

מקור: אתר משרד החינוך, עובדות ונתונים.

למה חשוב לסיים י"ב? ועדיף עם בגרות מלאה

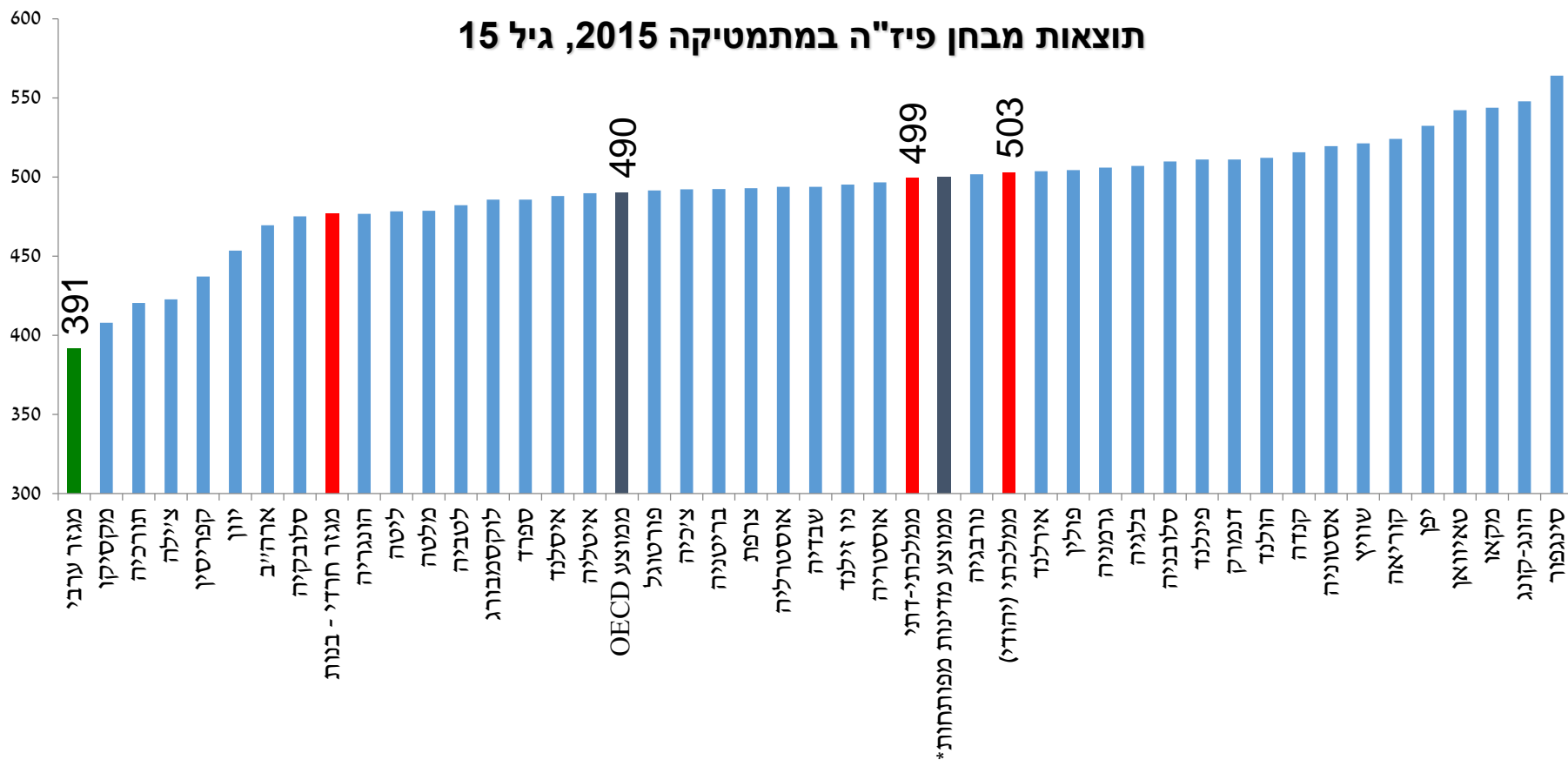
תוספת לשכר בקרב גברים ערבים בהשוואה לאלו שלא סיימו 12 שנות לימוד

כולל פיקוח על הכנסת ההורים, מקום מגורים בילדות וגיל
מקור: עיבודי הכלכלן הראשי לנתונים מנהליים על ילידי 1980-1986

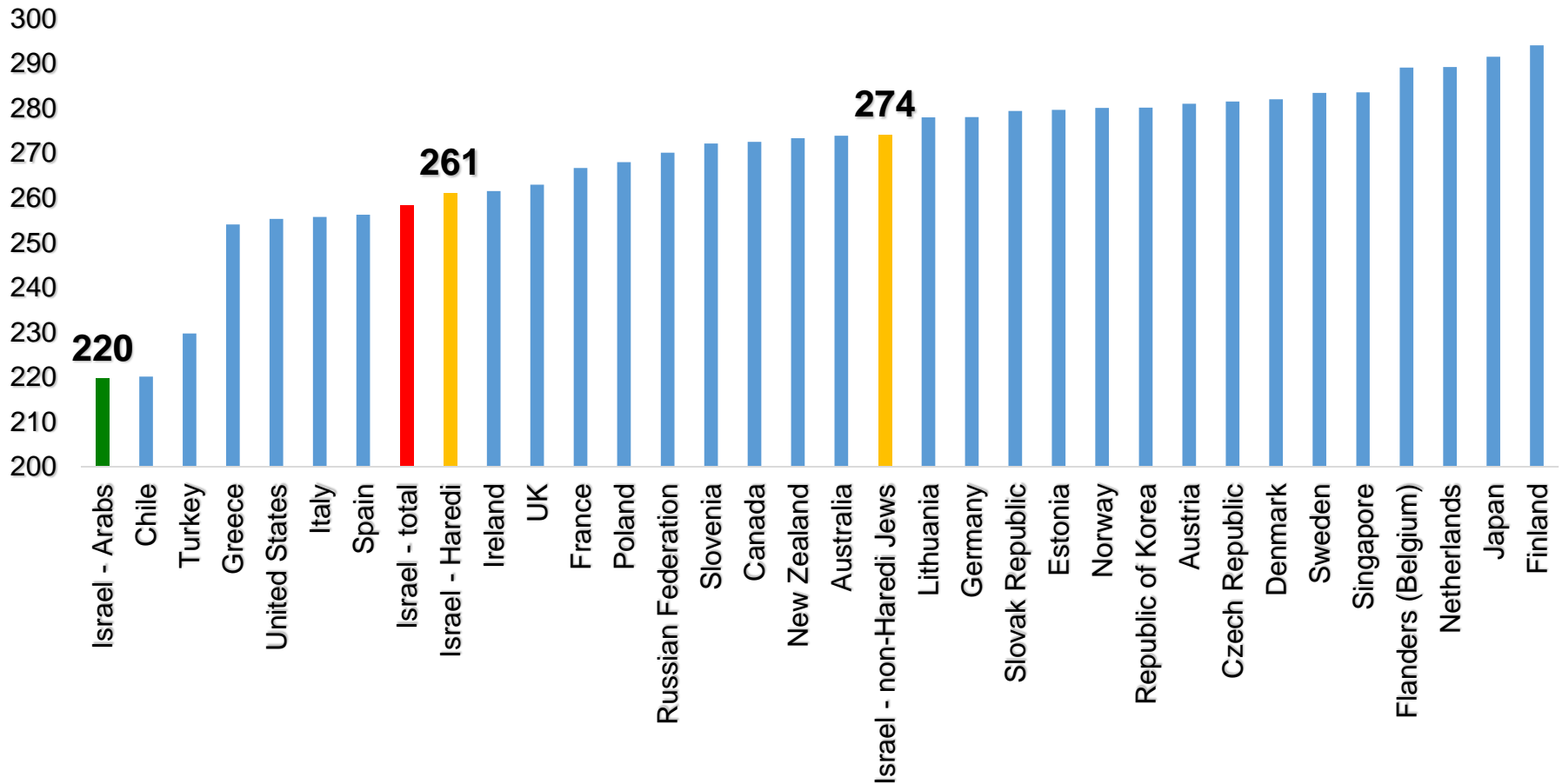
את החולשה של מערכת החינוך הערבית ניתן לראות בתוצאות מבחנים בינלאומיים:

תוצאות מבחן פיז"ה במתמטיקה 2015, גיל 15

ובגיל מאוחר יותר בפערים במיומנויות

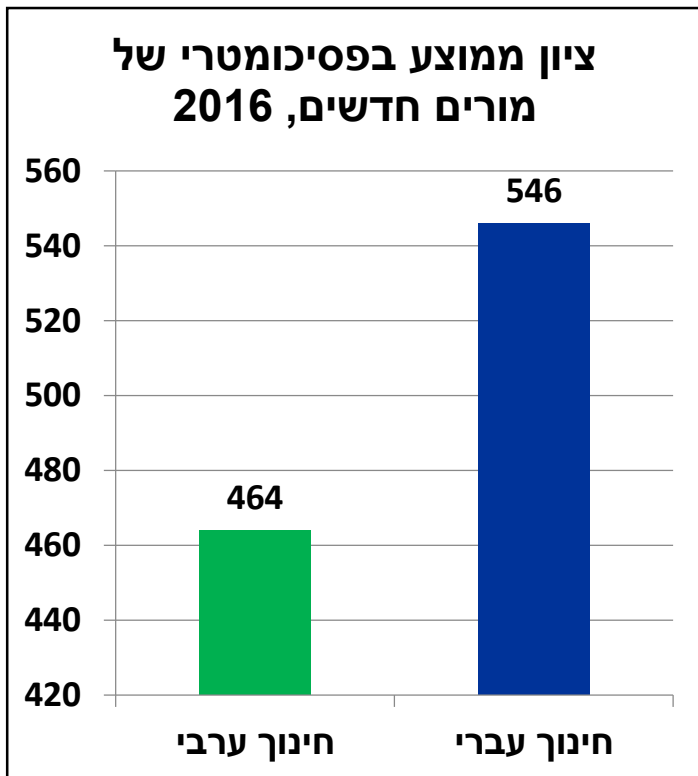
ציון ממוצע במבחן פי"ק במתמטיקה 2015 - גילאי 16-39

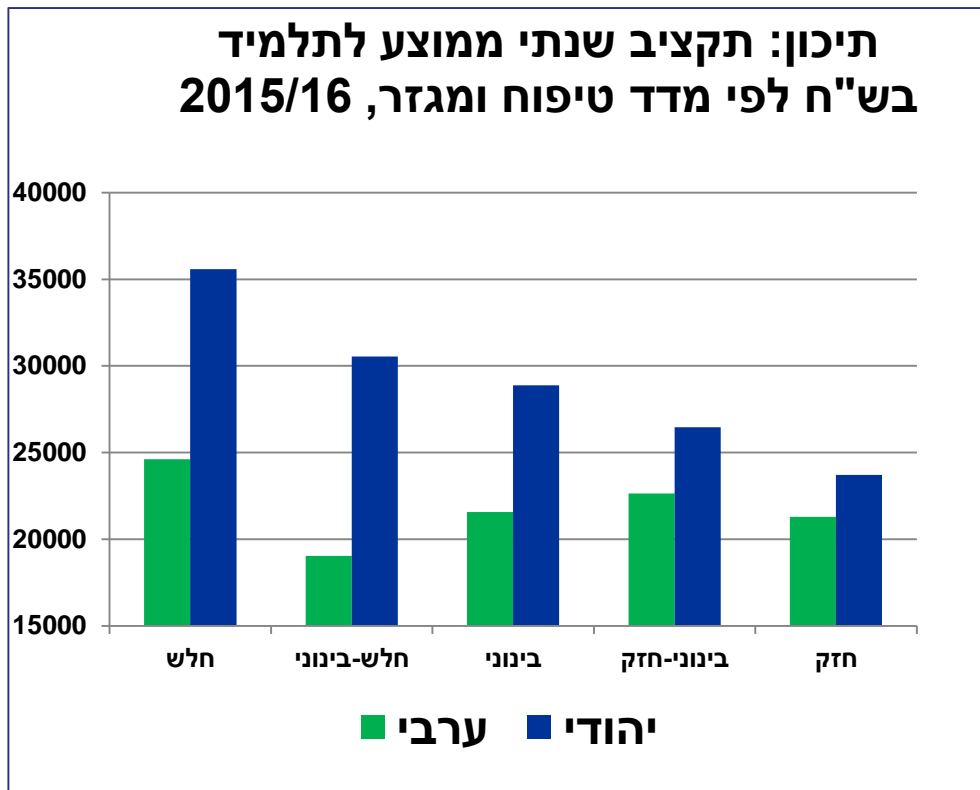
תוצאות אלה לא מפתיעות לאור

והפערים באיכות המורים

הפערים בתקציבים במערכת החינוך

מקור: דוד מעגן, למ"ס

מקור: אתר משרד החינוך, שקיפות בחינוך.

*מעל 85% מהערבים לומדים בתיכונים עם מדד טיפוח נמוך

מה עומד מאחורי ההצלחה בתיכונים הדרוזים?

- בשנת הלימודים 2007/8 החלה תכנית לימודים ייחודית בבתי הספר התיכוניים הדרוזים לצמצום פערים מואץ, שיתוף פעולה של מגזר שלישי ומשרד החינוך.
- משתתפי התוכנית הם התלמידים החלשים ביותר, כאלה שנכשלו במקצוע אחד עד שלושה ולכן לא יהיו זכאים לבגרות או התלמידים בעלי ההישגים הנמוכים ביותר המצויים בנשירה סמויה.
- התוכנית מיושמת במסגרת בתי הספר התיכוניים ע"י הכשרה של צוות ההנהלה והמורים הקיימים כבר במערכת.

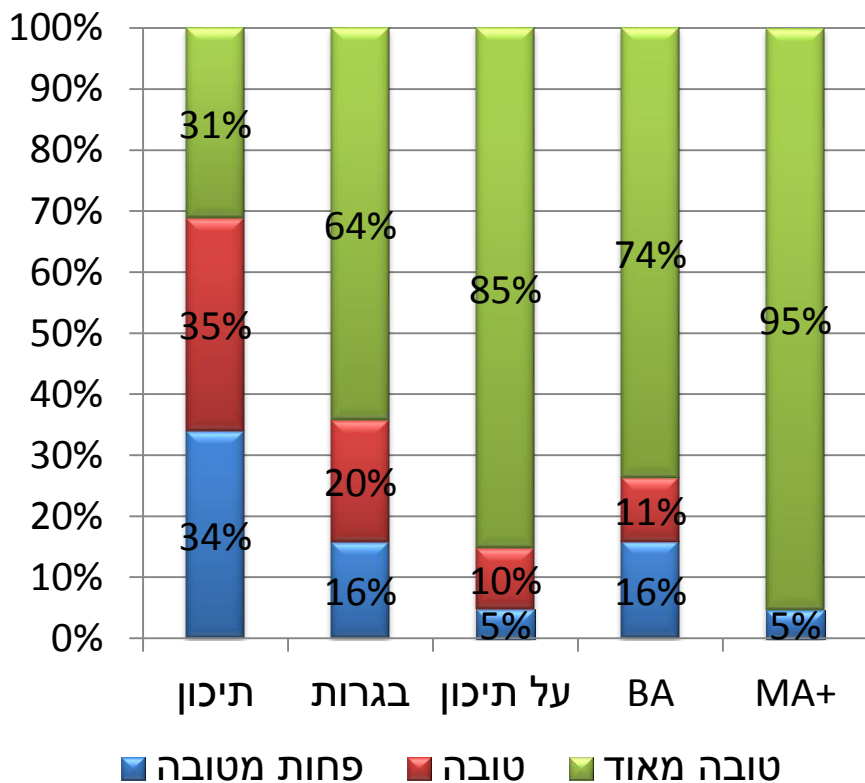
שאלות המחקר בנושא החינוך:

- איפה כדאי להשקיע לצמצום הפערים במערכת החינוך?
- האם יש מקום לאימוץ המדיניות שנקטה בתיכונים הדרוזים בכל התיכונים הערביים?

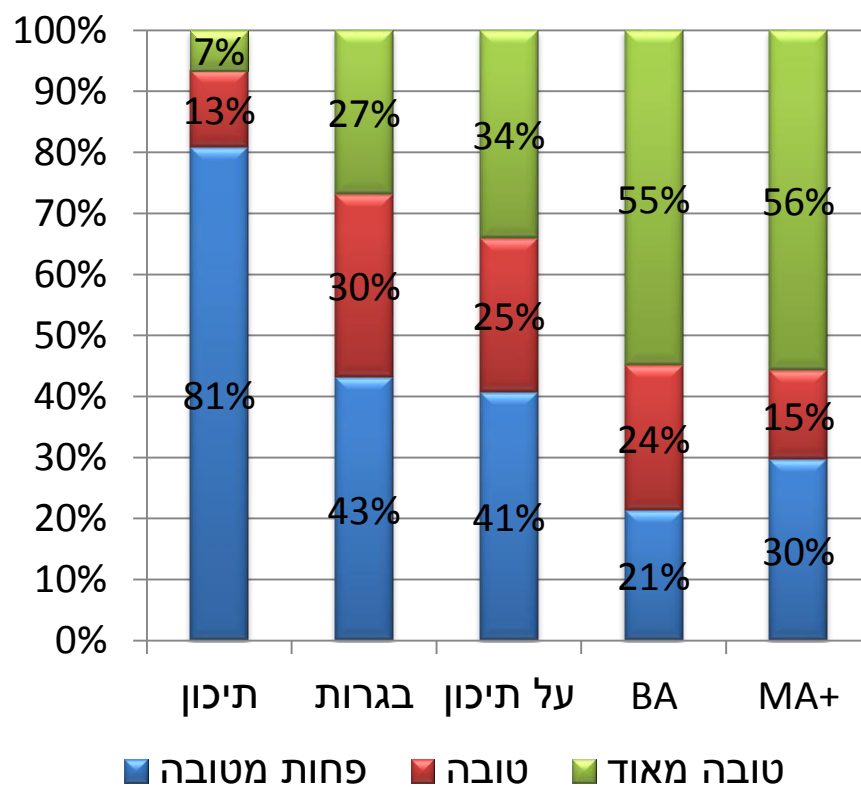
אי שליטה בעברית בקרב הנשים הערביות

שליטה בדיבור בעברית לפי רמת ההשכלה, גילאי 25-64, 2016

גברים ערבים

נשים ערביות

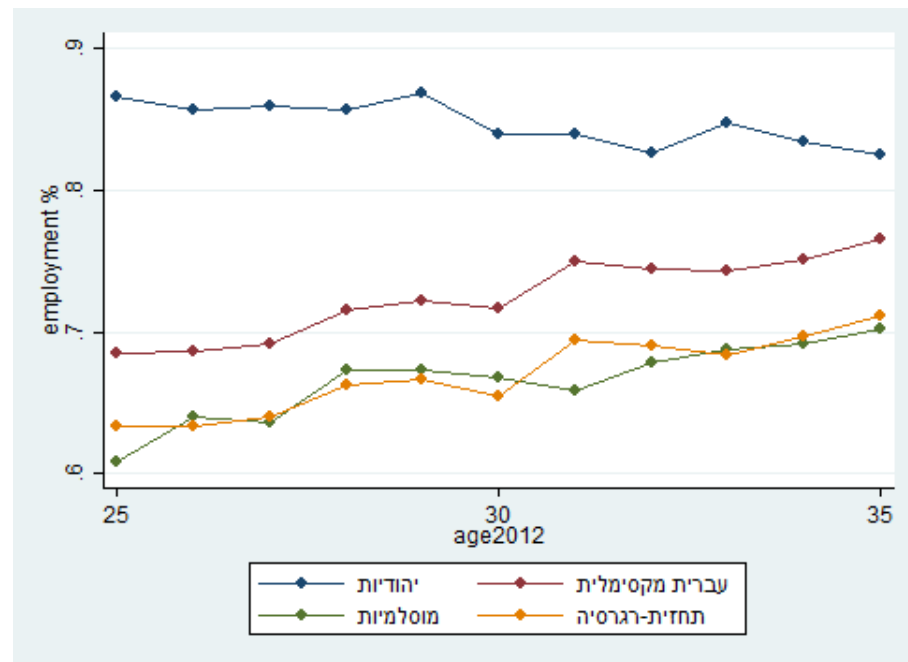
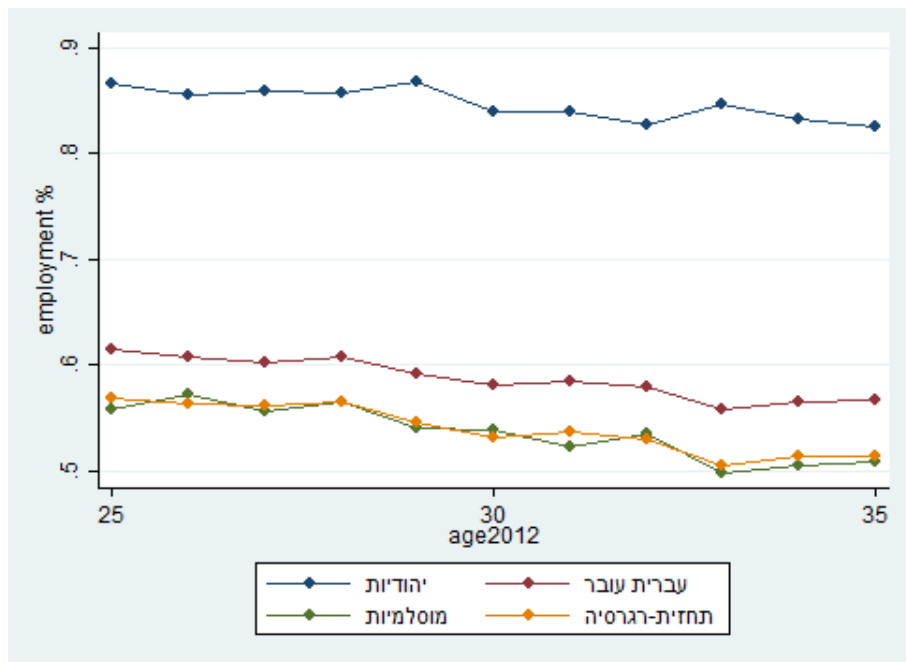

מקור: השפה העברית כחסם לתעסוקת נשים ערביות, אסנת ליפשיץ ומריאן תחאוכו. עיבודי המחברים מתוך הסקר החברתי 2016

לשפה העברית השפעה משמעותית על הפערים בתעסוקה ובשכר בקרב הנשים

בכמה יעלה שיעור התעסוקה של המוסלמיות אם כולן יעברו את הבגרות בעברית?

כמה מתוך הפער בשיעורי התעסוקה בקרב הנשים שניגשו לבגרות נובע מהעברית?

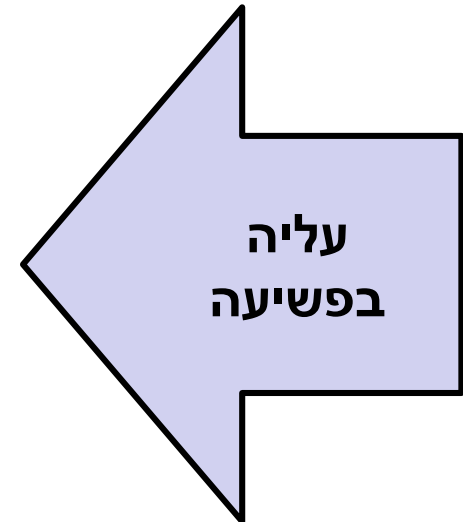

המחקר הראה השפעה גם על השכר שלהן: שיפור של 10 נקודות בציון בבגרות בעברית מעלה את השכר בכ-2%.

מקור: השפה העברית כחסם לתעסוקת נשים ערביות, אסנת ליפשיץ ומריאן תחאוכו.

הפשיעה פוגעת בפיתוח הכלכלי!

- ירידה בתעסוקה
- עליה בפערים בהכנסה
- פגיעה ביזמות
- ריכוזיות- ירידה בגיוון הסקטוריאלי
- עלויות אלטרנטיביות לאי תעסוקה של פושעים ופגיעה כלכלית ונפשית של נפגעי אלימות.
- ירידה בשיעור ההשתתפות של נשים
- יציאה של צעירים ממערכת החינוך

ובנוסף: הגברת השיטור מקטינה את כמות הפשיעה

שאלות המחקר

- מה המחיר הכלכלי שהחברה הערבית משלמת על שיעורי הפשיעה הגבוהים?
- האם המשטרה מצליחה להתמודד עם שיעורי הפשיעה הגבוהים?
- מה הדרך הטובה ביותר לשיטור אפקטיבי בחברה הערבית?